

ЗВІТ
ОБЛАСНОГО МЕТОДИЧНОГО ОБ'ЄДНАННЯ
БІБЛІОТЕК ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
ЗА 2017 РІК

Стрімкий розвиток та глобалізація інформаційно-комунікаційних технологій, реформування вищої освіти зумовлюють необхідність зміщення акцентів у функціонуванні університетської книгозбірні, як однієї із інфраструктурних інформаційно-комунікаційних складових. Адже сучасна бібліотека має відповідати міжнародним стандартам та впроваджувати якісні зміни у всі сфери діяльності. Сьогодні актуальним є питання збільшення внеску бібліотек закладів вищої освіти у розвиток інституціональних місій і цілей, впровадження нового спектра послуг, спрямованих на підтримку фахової комунікації, моніторинг, аналіз та інтеграцію результатів досліджень до світового наукового простору формування позитивного іміджу установи у країні та світі.

Саме тому протягом звітного 2017 року важливе значення займало запровадження інноваційних технологій, розширення доступу користувачів до локальних та світових ресурсів, використання наукометричних та бібліометричних досліджень для підвищення ефективності діяльності бібліотек обласного методичного об'єднання (МО).

Проведено планові засідання обласного методичного об'єднання:

Імідж і культурно-просвітницька діяльність сучасної бібліотеки ВНЗ.
(на базі науково-технічної бібліотеки ІФНТУНГ);

Комплектування бібліотечних фондів ВНЗ – сучасні технології та вимоги часу.
(на базі бібліотеки національного медичного університету);

Створення університетського репозитарію відкритого доступу: юридичні, процедурні та технічні аспекти.
(на базі Наукової бібліотеки Прикарпатського університету ім. В. Стефаника)

Процеси, які сьогодні відбуваються в бібліотечному середовищі, повинні бути адаптовані до інтересів читацької аудиторії. Перед усіма типами бібліотек, в тому числі і перед бібліотеками закладів вищої освіти (ЗВО), стоїть завдання створення сучасного образу бібліотеки: доступної, необхідної, комфортної, тобто формування її позитивного іміджу. Це є першим і дуже важливим питанням для майбутніх успіхів науково-технічної бібліотеки ІФНТУНГ, саме про це йшлося на засіданні методичного об'єднання бібліотек, яке відбулося на високому професійному рівні на тему: «Імідж і культурно-просвітницька діяльність сучасної бібліотеки ВНЗ».

Імідж науково-технічної бібліотеки відображається в дзеркалі суспільної думки навчального закладу та професійного бібліотечного середовища. Образ, який створила бібліотека, з однієї сторони, допомагав просуванню інформаційних ресурсів та послуг, а, з іншої, – стимулював її подальший розвиток.

Особливе місце у формуванні позитивного іміджу бібліотеки займала культурно-просвітницька діяльність. В основному, вона реалізувалася через проведення масових заходів. Тематичні виставки, відкриті перегляди, бібліографічні огляди – це візитна картка книгозбірні. Саме переглянувши виставку, як традиційну, так і віртуальну, читач отримував уявлення про фонд бібліотеки, стиль роботи, творчі здібності працівників.. Масові заходи сприяли тому, що до книгозбірні користувачі зверталися не лише як до джерела інформації, а й як до середовища культурного збагачення, центра неформального спілкування, місця відпочинку, проведення дозвілля. Бібліотека стала осередком культурного збагачення, творчої та інтелектуальної діяльності, місцем відпочинку, проведення дозвілля. На успіх працювала і назва заходу, і неординарність сценарію. Для подолання одноманітності заходів бібліотекарі розвивали творчу палітру, використовуючи, наприклад, інтригуючий початок заходу або ж полемічний характер викладу матеріалу.

Попри всі зміни та інновації, в основі культурно-просвітницької роботи бібліотеки головним залишилося завдання виховання високої духовності і моралі, патріотичних почуттів, любові до прекрасного, милосердя, взаєморозуміння, високої інтелігентності молоді. До кожного заходу в бібліотеці його організатори підходили, як до духовної події. Системний підхід дозволяв розглядати регулятивно-креативні функції бібліотеки як елемент культури загалом, а її багатовимірний феномен у різних пізнавальних аспектах.

Просвітницька робота здійснювалася в тісній координації із заступниками директорів інститутів з виховної роботи, кураторами груп. Для більш повного розкриття тем та з метою залучення студентів до перегляду джерел, які містили інформацію з певної тематики, заходи супроводжувались представленням друкованих видань та відповідним оформленням. Учасники методичного об'єднання мали змогу переглянути проведення масових заходів: «Тарас Шевченко – великий син свого народу» - музично-поетична акварель; «Бринить, співає наша мова, чарує, тішить і п'янить» - літературна панорама, «Нам не забути славу Крут» - година патріотизму; «Пам'ять про загиблих на Майдані (до річниці трагічних подій на Майдані Незалежності) – вахта пам'яті; «Слід генія...» - вечір-спогад в рамках відзначення року І. Я. Франка та інші за допомогою мультимедійного забезпечення.

Активну участь в обговоренні даного питання взяли представники Наукової бібліотеки Прикарпатського педагогічного університету ім. В. Стефаника та бібліотеки Івано-Франківського національного медичного університету, які поділилися своїм практичним досвідом, планами на майбутнє. І як висновок, заключним акордом засідання бібліотечних працівників була думка про те, що сьогодні вузівським бібліотекам, щоб залишатися цікавими, привабливими і потрібними користувачам, необхідно йти в ногу з часом, не забувати про традиційне, обов'язково оновлювати звичні форми роботи та орієнтуватися на нового користувача. Справити враження на сучасного користувача, зробити його відвідування бібліотеки яскравою подією – це найважливіше наше завдання.

Зміна вимог до діяльності бібліотек закладів вищої освіти, головним завданням яких є інформаційне забезпечення навчально-виховного та наукового процесів, безумовно, позначилося і на процесі комплектування. Розвиток сучасних інформаційних технологій,

їх активне впровадження внесло зміни у вимоги до форм і методів представлення інформації, що, в свою чергу, впливало на політику комплектування, в якій були враховані всі види носіїв інформації, методи їх придбання, опрацювання, зберігання і забезпечення доступу до них.

П'ятого липня 2017 року на базі бібліотеки Івано-Франківського національного медичного університету відбулося чергове засідання обласного методичного об'єднання на тему «Комплектування бібліотечних фондів ВНЗ – сучасні технології та вимоги часу», яке відкрила голова методоб'єднання, директор науково-технічної бібліотеки ІФНТУНГ Пилип Я. А.

Університетська бібліотека є інформаційною основою науково-освітнього процесу, тією творчою лабораторією, від ресурсів та послуг якої залежить багато в чому якість і зміст навчання та наукових досліджень.

Комплектування бібліотечного фонду в бібліотеці медичного вузу важливий і складний процес, який потребував наукового підходу. Його основа – моніторинг та аналіз інформаційних потреб користувачів (як задоволених так і незадоволених), стану та функціонування бібліотечного фонду, що давав змогу не тільки керувати ним, а й коригувати, приводячи до оптимального стану.

Основними процесами при комплектуванні у відділі були:

- аналіз документного потоку;
- виявлення й обґрунтування відбору необхідних документів;
- оформлення замовлень на документи та контроль за їх виконанням.

Література замовлялася у відповідності до профілю у видавництвах «Медицина», «Книга плюс», «Нова книга», «Укрмедкнига». Крім того комплектувався фонд бібліотеки за допомогою громадської організації «Фонд розвитку ІФНМУ».

Певна кількість літератури передавалася до бібліотеки як дарунок від установ та окремих осіб. Такі книги отримано від ректора, проректора, викладачів університету, а також викладачів інших навчальних закладів.

У процесі комплектування бібліотека вузу формувала фонд електронних документів сучасною науковою та навчальною літературою, в якій висвітлювалися найактуальніші проблеми суспільства, науки тощо. Основними вимогами добору документів до електронного фонду була їхня наукова й інформаційна цінність, актуальність.

Для формування бібліотечного фонду було необхідне одержання оперативної інформації про нові видання. На сайт бібліотеки постійно виставлялися каталоги та прайси видавництв, які своєчасно оновлювалися. Не менш важливу роль у спілкуванні з видавничо-книготоргівельними організаціями відігравало і електронне листування.

На засіданні, голова обласного методичного об'єднання, директор науково-технічної бібліотеки ІФНТУНГ Пилип Я. А. ознайомила присутніх з наказом Міністерства освіти і науки України від 26.06. 2017р. № 929 «Про впровадження Універсальної десятикової класифікації в практику роботи бібліотек». Відбулося жваве обговорення питань застосування УДК для систематизації документів і організації фондів та методики переведення існуючих фондів з системи ББК на УДК. З досвідом роботи в цьому напрямку виступив головний бібліотекар відділу комплектування та обробки літератури науково-технічної бібліотеки ІФНТУНГ Якимів Є. В.

Засідання пройшло на високому професійному рівні. В обговоренні даної теми взяли участь фахівці інших бібліотек методичного об'єднання (науково-технічна бібліотека ІФНТУНГ, бібліотека національного медичного університету), які також поділилися інформацією про власний досвід в цьому напрямку. Учасники залишились задоволені отриманою інформацією та спілкуванням, новими ідеями, що дало наснагу на подальшу роботу.

Стрімке розповсюдження цифрової інформації кардинально змінює роль бібліотеки та засоби обслуговування. Значення вузівської бібліотеки постійно зростає і визначається не тільки кількістю фонду, а й можливістю бібліотеки забезпечити повне, якісне і оперативне бібліотечно-бібліографічне та інформаційне обслуговування користувачів за допомогою ефективного використання бібліотечних ресурсів та сучасних інформаційних технологій. Дедалі популярнішим видом спеціальних інформаційних ресурсів і послуг бібліотек вишів стають інституційні репозитарії. Вони відіграють важливу роль у забезпеченні відкритого доступу до результатів наукових досліджень.

25 жовтня 2017 року на базі Наукової бібліотеки Прикарпатського університету ім. В. Стефаника відбулося чергове засідання обласного методичного об'єднання на тему: «Створення університетського репозитарію відкритого доступу: юридичні, процедурні та технічні аспекти». Дане питання для книгозбірні залишається актуальним на сьогоднішній день, а також на 2018 рік.

Першорядним завданням бібліотеки було розроблення положення щодо функціонування інституційного репозитарію Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, визначення мети та завдань, створення його структури. Архів побудований за типовою структурою інституційних репозитаріїв. Планується розміщувати в ньому публікації вчених університету, статті з наукових університетських журналів, монографії,

доповіді тощо. Було представлено презентацію «Створення університетського репозитарію відкритого доступу: юридичні, процедурні та технічні аспекти».

На засіданні об'єднання учасники (науково-технічна бібліотека Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, бібліотека медичного національного університету) обговорили питання структури репозитарію, його наповнення, вирішення проблем з дублетними матеріалами тощо.

Сьогодні бібліотечний працівник зобов'язаний володіти усім комплексом проблем у галузі інформації, пропонувати нові види інформаційних послуг, володіти навичками ділового спілкування, підвищувати свою професійну майстерність, дотримуватись професійної етики бібліотечного співтовариства, міжнародних стандартів і суспільних норм. Система занять з підвищення кваліфікації планувалася з урахуванням складності питань, які були важливими та актуальними на даному етапі.

На даний час головними завданнями науково-методичної діяльності є формування бібліотекаря як спеціаліста, підвищення й розвиток творчої ініціативи фахівців, диференційована методична допомога працівникам з урахуванням рівня їх професійної підготовки, підвищення бібліотечної культури, формування позитивного іміджу бібліотеки закладу вищої освіти.

З метою підвищення професійної кваліфікації бібліотечних працівників обласного методичного об'єднання, науково-технічна бібліотека перейшла до нової практики – щорічного проведення таких заходів як семінари, конференції, практикуми, круглі столи в рамках проведення засідання секцій основних відділів бібліотек закладів вищої освіти (ЗВО), що дав змогу заявити про себе та отримати практичний досвід, написання доповідей, виступів та ін.

Тому такі форми, як **семінари, майстер-класи, практикуми, круглі столи, консультації** в роботі в роботі міжвузівських секцій займали особливе місце в системі підвищення кваліфікації та були спрямовані на глибоке вивчення досвіду, теоретичне його осмислення, вироблення практичних рекомендацій. Під час відвідування занять в секціях, виступи співробітників супроводжувалися мультимедійними презентаціями.

За звітний рік проведено засідання секцій:

- з питань формування та збереження фондів:

практикум: «Удосконалення процесів роботи з картотекою забезпеченості дисциплін».
(бібліотека національного медичного університету)

- з питань інформаційно-бібліографічної діяльності:

семінар-практикум «Бібліографічні видання науково-технічної бібліотеки ІФНТУНГ – важлива складова джерельної бази з історії університету».
(науково-технічна бібліотека ІФНТУНГ)

- **з питань обслуговування користувачів:**
семінар «Іноземний студент у бібліотеці вишу».
(науково-технічна бібліотека ІФНТУНГ)

- **з питань інформаційних технологій:**
семінар «Підготовка методичних матеріалів, що регламентують функціонування інституційного репозитарію».
(наукова бібліотека ПНУ ім. В. Стефаника)

Формування і забезпечення інформаційних потреб іноземних студентів залежать від вимог сучасного освітнього процесу, що здійснюється і вдосконалюється в умовах інформатизації; змін у потребах, зумовлених новими інформаційними можливостями і технологіями; доступу, пошуку і отримання освітньої інформації; особливостей соціально-психологічних процесів у бібліотечному обслуговуванні іноземних студентів. Саме це питання і стало основним в обговоренні проведення семінару **«Іноземний студент у бібліотеці вишу»** на засіданні секції з питань обслуговування користувачів на базі науково-технічної бібліотеки ІФНТУНГ.

В університеті нафти і газу навчається 471 студент-іноземець з 40 країн світу. Серед них є студенти з країн ближнього зарубіжжя (Туркменістану, Азербайджану, Узбекистану, Казахстану, Киргизстану, Вірменії, Росії, Білорусії, Литви). Чимала кількість студентів з Іраку, Анголи, Камеруну, Нігерії, Гани, Єгипту та інших країн, здобувають вищу освіту на денній та заочній формі українською та англійською мовами. Практично, в кожному з дев'яти інститутів вони здобувають вищу освіту. Найбільша кількість іноземців навчається в Інституті нафтогазової інженерії на спеціальності «Нафтогазова справа», зараз «Нафтогазова інженерія», а це означає, що тепер, як і раніше, ці спеціальності потрібні в різних країнах світу.

У структурі бібліотеки немає окремого підрозділу, користувачами якого були б виключно іноземні студенти. Кожен студент-іноземець користувався абонементом та читальними залами відділу обслуговування, інформаційно-бібліографічним відділом та відділом інформаційних технологій науково-технічної бібліотеки. У читальному залі періодичних видань та іноземної літератури знаходяться видання з різних галузей знань, зокрема із окремих дисциплін англійською мовою. Крім того, студенти мали можливість користуватися бібліотечним сайтом.

До року англійської мови в Україні в читальному залі періодичних видань та іноземної літератури було організовано виставку «Фахові дисципліни українською і не тільки...». На абонементі художньої літератури представлена книжкова виставка «Світ художнього слова», де експонувались художні твори видатних англійських та американських письменників. Також зі студентами університету проведено усний журнал «Епоха

англійської мови або вікно у світ без меж». Під час перегляду друкованих видань були присутні студенти-іноземці, які брали участь у заходах з культурно-просвітницької роботи бібліотеки. Студентам груп НСіа та НСік оголошено *Подяку за співпрацю з бібліотекою (2016 р.)*.

Працівниками абонементу навчальної літератури проводилася робота по запису студентів-іноземців до бібліотеки та заходи щодо попередження та ліквідації читацької заборгованості серед даної категорії читачів.

Для бібліотек вишів важливим завданням було знання англійської мови, як засіб спілкування, взаєморозуміння між бібліотекарем і англomовним студентом. Університетській бібліотеці належить особливе місце в освітньому просторі, тому вона має відповідати всім передовим вимогам організації та забезпечення інформаційно-бібліотечного сервісу. Така реальність сьогодення.

В цілому робота семінару була успішною, дозволила підсумувати зроблене, поділитися накопиченим досвідом. Активним співрозмовником на семінарі була завідувач відділу обслуговування Ромашко С. М. бібліотеки Івано-Франківського національного медичного університету.

З метою підвищення професійної кваліфікації бібліотечних працівників обласного методичного об'єднання, 16 березня 2017 року на базі науково-технічної бібліотеки ІФНТУНГ відбулося планове засідання секції з питань інформаційно-бібліографічної діяльності. В рамках засідання проходив семінар-практикум **«Бібліографічні видання науково-технічної бібліотеки ІФНТУНГ – важлива складова джерельної бази з історії університету»**.

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу відсвяткував свій 50-річний ювілей. Історія вишу – це історія науково-технічної бібліотеки, яка є інформаційною основою науково-освітнього процесу, тією творчою лабораторією, від ресурсів та послуг якої багато в чому залежить якість та зміст навчання та наукових досліджень. Для того, щоб сформувати джерельну базу з історії університету, бібліотека створювала важливу її складову – бібліографічні посібники.

Готуючись до ювілею, університетська бібліотека працювала над укладанням бібліографічного покажчика у 3-х частинах, який розкриває історію становлення ІФНТУНГ, описану на сторінках періодичних видань з 1967 по сьогоднішній день. Дві частини уже видані, завершується робота над третьою частиною.

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу: віхи історії на сторінках періодичних видань : бібліогр. покажч. : [у 2 ч. /уклад. Н. М. Ковалів ; ред Л. А. Жолобка]. – Івано-Франківськ : НТБ ІФНТУНГ, 2014-2015. – Ч. 1 : (1967-1991). – 383 с. : іл. ; Ч. 2 : (1992-2014). – 394 с. : іл.

Доповнював історію університету історичний нарис про бібліотеку. ***Бібліотека університету. Роки становлення: 1960-2015 : (до 55-річчя НТБ ІФНТУНГ) : іст. нарис / [уклад.: Я. А. Пилип, Л. В. Цок, Л. А. Жолобка]. – Івано-Франківськ : НТБ ІФНТУНГ, 2015. – 168 с. : іл.***

Вже стало доброю традицією для бібліотеки і, зокрема, інформаційно-бібліографічного відділу готувати щороку ***«Календар ювілейних та пам'ятних дат ІФНТУНГу»***. У шостому випуску, присвяченому ювілею вишу, подано ювілейні дати науковців університету, а також визначні дати, що стосувалися підрозділів і кафедр навчального закладу.

Серед різноманіття бібліографічних ресурсів найжиттєздатнішим є біобібліографічний ресурс. Біобібліографічні покажчики виконують головне і надто важливе завдання – засобами бібліографії розкрити внесок певної видатної особистості в розвиток науки та освіти.

Одним з основних напрямків наукової роботи бібліотеки було створення саме таких біобібліографічних покажчиків. Метою підготовки покажчиків — розкриття результатів наукової та педагогічної діяльності професорсько-викладацького складу університету. Заснована серія ***«Університет і наука в постатях»***, в якій вийшло 6 випусків, поєднувала інформацію про наукову працю певної особи та біографічні відомості про нього.

На допомогу науковцям інформаційно-бібліографічний відділ створював тематичні бібліографічні продукти та ретроспективні покажчики змісту університетського науково-технічного журналу «Розвідка та розробка нафтових і газових родовищ». Видано три випуски, охоплено періоди з 2001 по 2013 рр. В електронному варіанті зібрано матеріал з 1965 по 1991 роки.

Використовуючи новітні інформаційні технології та прагнучи удосконалити групове бібліографічне інформування, творчо підходити до проведення заходів, до кожного Дня кафедри були укладені та презентовані відповідні бібліографічні матеріали. Враховуючи тематику кафедри, для науковців та викладачів підготовлені каталоги книжково-інформаційних виставок, тематичні інформаційні списки книг з фонду НТБ.

В обговоренні даного питання брала участь представник Наукової бібліотеки Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника провідний бібліограф Блинчук Ольга Миколаївна.

У рамках семінару-практикуму демонструвалася виставка **«Бібліографічні видання науково-технічної бібліотеки ІФНТУНГу»**, де була представлена широка палітра бібліографічної продукції бібліотеки.

Професійне спілкування збагатило учасників проведеного семінару-практикуму досвідом, новими ідеями, дали насагу на подальшу роботу.

В рамках засідання секції з питань формування та збереження фондів 5 липня 2017 р. на базі бібліотеки Івано-Франківського національного медичного університету проведено практикум: **«Удосконалення процесів роботи з картотекою забезпеченості дисциплін»**.

Використовуючи можливості нових технологій, бібліотека університету поліпшувала якість формування фонду, проводячи постійний моніторинг книгозабезпеченості навчального процесу. Проводився облік усіх нових надходжень до бібліотечного фонду за навчальними дисциплінами, що дав можливість відділу аналізувати комплектування фонду навчальною літературою. Особлива увага приділялася забезпеченню книгами нових дисциплін. Окремо створена електронна картотека таких дисциплін.

Щоквартально кафедри подавали клопотання щодо забезпеченості навчальною літературою дисциплін, попередньо узгодивши з керівництвом університету. Відділ комплектування та наукової обробки документів кожного семестру подав у навчальний відділ університету інформацію щодо прикріпленої літератури до дисциплін разом із показниками книгозабезпечення. Нові спеціальності, які проходять ліцензування згідно норм, забезпечені навчальною літературою. Тому відділ комплектування та наукової обробки документів співпрацював з відповідними кафедрами щодо наявності та замовлення навчальних підручників та посібників, які забезпечують навчальний процес. Сьогодні основним завданням бібліотек вищих навчальних закладів є максимальне забезпечення потреб користувачів у бібліотечно-інформаційних продуктах і послугах. Формування фондів та їхнє перетворення на потужний інформаційно-комунікативний потенціал надасть можливість забезпечити динамічні запити сучасного користувача.

Бібліотека не може розвиватися повноцінно та забезпечувати потреби користувачів без нової сучасної книжки. Тому проблеми електронного книговидання, створення ресурсів бібліотек за допомогою цифрових баз, формування нової культури електронного читання — це питання, які також мають стояти на порядку денному.

Професійне спілкування між колегами у рамках проведення планового засідання секції з питань формування та збереження фондів сприяло обміну інформацією та досвідом.

З метою підвищення професійної кваліфікації бібліотечних працівників 25 жовтня 2017 року на базі Наукової бібліотеки Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника відбувся семінар **«Підготовка методичних матеріалів, що регламентують функціонування інституційного репозитарію»** в рамках засідання секції з питань інформаційних технологій. Для учасників семінару було представлено презентацію.

Учасники семінару ознайомилися з окремими підготовленими матеріалами, що регламентують функціонування репозитарію в книгозбірні університету. Захід дозволив підсумувати зроблене, поділитися досвідом.

Зміни у бібліотеках методичного об'єднання закладів вищої освіти запроваджувалися не заради самих змін, а для того, щоб одна з найважливіших структур максимально відповідала сучасним вимогам користувачів. Інноватика в усіх напрямках діяльності покращувала якість роботи бібліотек, перетворюючи їх в сучасні інформаційні центри, які прагнуть досягти високого європейського рівня.

Крім підвищення кваліфікації, провідні фахівці бібліотек методичного об'єднання працювали над створенням та редагуванням регламентуючих документів, систематично здійснювали аналізи окремих напрямків роботи, а також рекламували свою діяльність та ділилися досвідом на сторінках фахових видань.

Цілеспрямована робота з підвищення кваліфікації дала змогу підвищити інноваційну активність книгозбірень, зробити інноваційні процеси більш результативними.

З метою прогнозування майбутнього, діяльність бібліотек методичного об'єднання (МО) закладів вищої освіти динамічно змінюючись під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників, адаптуються до нових вимог вищої освіти, визначають свою стратегію в активному постійному впровадженні інновацій у бібліотечні процеси та формуванні електронних ресурсів на вимогу навчального процесу та наукової діяльності університету.

**Голова обласного методичного об'єднання
бібліотек закладів вищої освіти Івано-Франківської області,
директор науково-технічної бібліотеки ІФНТУНГ**

Я. А . Пилип